

LINGVISTIC AND LEGAL IMPLICATIONS OF THE UNION OF THE TRANSYLVANIA WITH ROMANIA: NEW LATIN WORDS IN THE WORKS OF THE TRANSYLVANIAN JURISTS GEORGIU PLOPU AND ȘTEFAN LADAY (III)

Teodor Sâmbrian
Prof., PhD., University of Craiova

Abstract: This article constitutes the last part of the three of the study devoted to presenting some Latinisms extracted from the civil law Works of the Transylvanian jurists Georgiu Popu and Ștefan Laday. We here by analyse 72 other words most of the legal terms specific to the legal language of Transylvania in the first 25 years after the union with Romanian, which cannot be found in any dictionary of the Romanian language.

Keywords: Georgiu Popu, Ștefan Laday, legislative unification, legal linguistic, Romanian lexicology

1. PRECIZĂRI PREALABILE

În două numere anterioare din *Journal of Romanian Literary Studies* am prezentat 130 de latinisme inedite excerptate din operele de drept civil publicate de juriștii ardeleni Georgiu Popu și Ștefan Laday în primul deceniu scurs de la unirea Transilvaniei cu România¹. În acest articol finalizăm studiul nostru prin prezentarea altor 72 de latinisme neînregistrate de niciun dicționar general al limbii române. Pentru fiecare cuvânt prezentarea cuprinde șapte secțiuni expuse în următoarea ordine: cuvântul-titlu, categoria morfologică, variante de scriere, variante lexicale, etimologia, definiția cuvântului-titlu și unul sau două citate din lucrările celor doi autori în care se regăsește cuvântul-titlu. În cazul omonimelor, pe de o parte, cuvântul titlu poartă la umăr o cifră care indică numărul de ordine raportat la omonimele înregistrate în *Micul Dicționar Academic* (MDA), iar pe de altă parte, definiția este însoțită de o trimitere la notele de subsol cu o succintă prezentare a definiției și etimologiei omonimelor înregistrate de MDA.

2. LATINISME EXCERPTATE DIN OPERELE LUI GEORGIU PLOPU ȘI ȘTEFAN LADAY

Av subst. masc. (din **avus**) Tată al unui strămoș sau al unei strămoașe. *Ascendenții mai îndepărtați (av, proav, atav)*.²

Avă⁴ subst. fem. (din **ava**) Mamă a unui strămoș sau a unei strămoașe.³ *Părinții strămoșilor și strămoașelor se numesc avi și ave*.⁴

¹ A se vedea: T. Sâmbrian, *Linguistic and legal implication of the union of Transylvania with Romania: new latin works of Transylvanian jurists Georgiu Popu and Ștefan Laday*, în *Journal of Romanian Literary Studies*, no. 15/2018, pp. 29-42; Idem, *Linguistic and legal implication of the union of Transylvania with Romania: new latin works of Transylvanian jurists Georgiu Popu and Ștefan Laday(II)*, în *Journal of Romanian Literary Studies*, no. 18/2019, pp.94-102

² G. Popu, *Părți alese din dreptul privat ungar. I Dreptul familiar material. II Dreptul ereditar*, București, Tipografia Fondul Cărților Funduare Cluj, 1923, p. 207.

³ MDA înregistrează trei omonime: **avă**¹ cu etimologie turcescul *av* și definit „plasă de pescuit așezată vertical în apă...” **avă**² variantă lexicală pentru *arvă*, cu etimologie necunoscută și definit ca „dans popular”; **avă**³ cu etimologie neogrecescă *avas* și definit ca „tată”, „părinte”, „abate”, „arhimandrit”, „egumen”.

⁴ G. Popu, *op. cit.*, p. 209.

Avitic,-ă adj. (din **aviticus**) Care a fost moștenit de la străbuni. *Toate bunurile avitice ale iobagilor despre cari nu s-a dispus prin testament le vor eredita în părți egale fiii și fetele din matrimoniul legal.*⁵ *Imobilul moștenit (avitic) era considerat ca o avere a întregii familii.*⁶

Aviticism subst. neut. sg. (din **avite+** sufixul **-ism**) Aviticitate. *Încetând atât sistemul de donațiune, cât și instituțiunea aviticismului..., s-a creat o viață juridică de tot nouă.*⁷

Aviticitate subst. fem. (din **aviticitas,-atis**) Ereditate constând din bunurile moștenite de la străbuni. *După principiile fundamentale ale instituțiunii aviticității, posesorul nu putea dispune liber nici între vi, nici pentru caz de moarte despre bunurile donatare și avitice.*⁸ *În urma acestui sistem care cu un singur cuvânt se numește aviticitate, economia modernă nu s-a putut desvolta.*⁹

Preclus adj. neut. (din **praecclusus**) (În sintagma *Termen ~*) Termen de decădere, care nu poate fi întrerupt sau suspendat. *Omiterea intentării procesului în timpul fixat ca termen preclus.*¹⁰ *Judecătoria de moștenire va fixa un termen preclus de cel puțin 30, până la cel mult 60 zile de la primirea deciziunii de îndrumare, termen în care partea îndrumată este obligată să intenteze acțiunea la instanța competentă.*¹¹

Pretensibil,-ă adj (din **praetensibilis**) Care poate fi pretins. *Prescripțiunea se referă la interese cari au fost pretensibile.*¹²

Preterare subst. fem. (din **praeterire**) Înlăturare. *Sunt erezi necesari cari nu se pot exclude prin preterare (înlăturare) testamentară.*¹³

Preterat,-ă adj (din **praeteritus**) Omis, înlăturat. *Descendentul preterat...poate pretinde porțiune legitimă, sau nu, din averea transmisă*¹⁴

Proav subst. masc. (din **proavus**) Bunic al unui strămoș sau al unei strămoașe. *Părinții avilor și avelor se numesc proavi și proave.*¹⁵

Proavă² subst. fem. (din **proava**) Bunică a unui strămoș sau al unei strămoașe.¹⁶ *Părinții proavilor și proavelor se numesc atavi și atave.*¹⁷

Proerede subst. masc. (din **proherede**) Moștenitor testamentar căruia testatorul i-a desemnat un moștenitor. *Proeredele...în dreptul ereditar testamentar e eredele real și veritabil însă sub condițiune rezolutorie.*¹⁸

Proereditare subst. fem. (din **proered(e)+** sufixul **-itare**) Instituire de proerede. *Dreptul de proereditare...se poate manifesta când...văduva proeredelui eventual poate validita drept de proviziune viduală față de posterede.*¹⁹

⁵ Ibidem, p. 32.

⁶ Șt. Laday, *Cărțile funduare*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Cultura”, 1923, p. 31.

⁷ G. Plopu, *op. cit.*, p. 386.

⁸ Ibidem, p. 160.

⁹ Șt. Laday, *op cit.*, p. 33.

¹⁰ G. Plopu, *op. cit.*, p. 982.

¹¹ Șt. Laday, *Codul civil austriac în vigoare în Ardeal, completat cu legile și regulamentele modificatoare cuprinzând și jurisprudența*, vol. II, secțiunea I, Cluj, Editura Ministerului Justiției-Directoratul General Cluj, 1926, p. 405.

¹² G. Plopu, *Părți alese din dreptul privat ungar. Tomul I, I Partea generală. II Dreptul real*, Oradea-Mare, Tipografia „Ateneul”, 1929, p. 129.

¹³ G. Plopu, *Părți alese din dreptul privat ungar. I Dreptul familiar material. II Dreptul ereditar*, București, Tipografia Fondului Cărților Funduare Cluj, 1923, p. 160.

¹⁴ Ibidem, p. 429.

¹⁵ Ibidem, p. 209.

¹⁶ MDA înregistrează omonimul **proavă** cu etimologia nesigură, conform *probă* și definit ca „gest, mișcare, grimasă sau vorbă indecentă”.

¹⁷ G. Plopu, *op. cit.*, p. 209.

¹⁸ Ibidem, p. 367.

¹⁹ Ibidem, p. 368.

Progenit subst. masc. (din **progenitus**) Născut(5). Sinonim: descendent. *Toți aceia carii în acea linie directă se înșirp de la decedat sau un alt progenit în sus sunt antecesori.*²⁰

Progenitor subst. masc. (din **progenitor,-oris**) Strămoș, străbun. *Progenitorii și progeniții formează o linie lungă, în ordine directă.*²¹

Provăzut,-ă adj. (din **provedea**, coform latinescului **providere**) Care a fost înzestrat cu cele necesare. Sinonim: prevăzut. *Ambele exemplare... provăzute cu sigiliul oficios... se vor înainta primpretorului.*²²

Radiczat,-ă adj (din **radicitus**) Care este strâns legat de ceva. Sinonim: înrădăcinat. *Dintre drepturile industriale, formează obiect de Cf. numai drepturile industriale radiczate cari adecă sunt legate de un imobil atât de nedespărțibil, că transmiterea lor altor persoane...se poate face de regulă numai împreună cu imobilul.*²³

Raționabilitate subst. fem. (din **rationabilitas,-atis**) Însușire de a fi raționabil. *Prescripțiunea și frecvența eo ipso cuprind în sine și raționabilitatea.*²⁴

Recipiat,-ă adj. (din **recipia**, conform latinescului **recipere**) Primit, receptat. *Ca instituțiune recipiată...e instrument de apărare în interesul descendenților și al părinților.*²⁵

Recipiere subst. fem. (din **recipia**). Variantă lexicală: **recipiare**. Primire (cu drepturi depline), acceptare. *Călugării și călugărițele de cult catholic... după recipierea lor definitivă în ordul monacal, își perd facultatea și capacitatea de achiziție.*²⁶ *Competința comunală se dobândește... prin recipiere în legătura comunală.*²⁷

Redempțional,-ă adj. (din **redemptionalis**) Referitor la o răscumpărare. *Iar ce atinge porțiunea de fidelitate a văduvei... se modelează sau după suma redempțională, sau după prețul pământurilor cumpărate altcum.*²⁸

Redemptor subst. masc. (din **redemptor,-oris**) Răscumpărător. *Această chestiune juridică a mai complicat-o și instituțiunea „redempțiunei”... care a susținut principiul că teritoriul rescumpărat ... fiind numai al redemptorilor cari au luat parte la acea rescumpărare, în acel teritoriu numai următorii redemptorilor au drept de ereditare.*²⁹

Reemțiune subst. fem. (din prefixul **re-** + **emptio**) Răscumpărare. *Preemțiunea, reemțiunea se pot radia pe baza actului de încetare din viață a celui îndreptățit.*³⁰ *Astfel de drepturi sunt...drepturile de preemțiune și reemțiune.*³¹

Remanențial,-ă adj. (din **remanentalis**) Care rămâne. *Fondurile remanențiale (fundii remanentiales), adică acele fonduri (pământuri) cari la prima regulare urbarială s-au aflat la singuratici posesori urbarialiști peste competență.*³²

Resta verb intrans. (din **resto,-are**) A rămâne. *Trebuie însă să notăm că ... orice alte obiecte date cu mireasa în timpul solemnității nuntei..., murind bărbatul fără copii, dacă din acele mai restează ceva, pe seama miresei, adică a soției, dimpreună cu dotalișii ei, rămân neatînse și ei trebuiesc restituite.*³³

²⁰ Ibidem, p. 206.

²¹ Ibidem.

²² Șt. Laday, *op. cit.*, vol. I, 1924, p. 161.

²³ Ibidem, p. 396.

²⁴ G. Plopu, *op. cit.*, vol II, p. 147.

²⁵ G. Plopu., *op. cit.*, vol. I, p. 384.

²⁶ Ibidem, p. 127.

²⁷ Ibidem, vol. II, p. 66.

²⁸ Ibidem, vol. I, p. 49.

²⁹ Ibidem, p. 67.

³⁰ Șt. Laday, *Cărțile funduare*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Cultura”, 1923, p. 191.

³¹ G. Plopu, *op. cit.*, vol. II, p. 775.

³² Ibidem, p. 971.

³³ Ibidem, vol. I, p. 23.

Retorsie subst. fem. (din **retorsio**) Sancțiune ca replică la un act ostil. *Retorsia în caz de nedemnitate e etic-morală căci și decedatul l-ar fi exclus pe eredele nedemn de la ereditate; din contră, în caz de exheredare, retorsia e juridic-reală, căcui decedatul nu voiește să-i fie erede păcătosului erede.*³⁴

Retorsiv,-ă adj. (din **retorsie**) Care are caracter de retorsie. *Scopul deci e retorsiv, cu diferența că în caz de nedemnitate puterea legii dă sancțiune scopului, pe când în caz de exheredare, decedatul însuși sancționează voința sa prin dispozițiune proprie.*³⁵

Scripsal,-ă adj-. (conform latinescului **scripsum**) În formă scrisă. *Paragraful 21 citat dispune pentru cazul când în litigiu voiește a proba aserțiunea sa esențială referitoare la alatură prin act scripsal, nu prin alte instrumente provăzute în procedură.*³⁶ *Documentul scripsal conține testamentul său.*³⁷

Septemvir subst. masc. (din **septemvirus**) Membru al tribunalului suprem care a funcționat în Ungaria între anii 1723-1867. *Normele au fost constituite în conferința celo mai de seamă savanți juriști, profesor, septemviri... și experți de diferite resorturi.*³⁸

Septemvirală adj. fem sg. (din **septemviralis**) (În sintagma *Tabla~*) Tribunal suprem care a funcționat în Ungaria 1723-1867. *În anul 1723 s-a organizat justiția „regnicolară” ... creindu-se ... Tabla septemvirală ca for suprem.*³⁹ *A ordonat a se da deplină desdaunare...concedându-se în chestiune și remediu de drept până la tabla septemvirală.*⁴⁰

Sesional,-ă adj. (din **sessionalis**) **1.** Care aparține unei sesi. **(4.) 2.** Referitor la o sesie. **4.** *Fondul urbarial (sesional) constă dintr-o casă, o grădină, o arătură, un fânaș.*⁴¹ *Acest favor... nu numai urbarialistilor, adică iobagilor sesionari și jelerilor urbariali, ci și altor săraci le-a competat.*⁴²

Solvire subst. fem. (din **solvi**¹, conform latinescului **solvere**) Plată a unei datorii etc. *suma obligată îngreună averea bărbatului care s-a obligat la solvirea aceluia dotalițiu.*⁴³ *Vânzătorul nu poate cere solvirea necondiționată a prețului de cumpărare sau a ratelor restante în mâinile sale până când nu s-a efectuat și ștergerea dreptului de ipotecă intabulat.*⁴⁴

Solvitor,-oare subst masc. și fem. (din **solvi**¹) Persoană care plătește datori, impozite, taxe etc. *dacă în locul debitorului, cu învoirea acestuia, o terță persoană poate și voește a solvi conform modului obligațiunei stipulate, creditorul e dator a primi solvirea și a ceda dreptul seu solvitorului.*⁴⁵

Speratar subst. masc. (din **sperator**) Persoană care poate primi o moștenire ca fideicomisar. *La disolvarea legăturii de fideicomis însă se cere în afară de consimțământul proprietarului uzufructuar și al tuturor speratarilor ce vor fi citați prin publicațiune, și ascultarea curatorului urmașilor și aprobarea judecătoriei.*⁴⁶

³⁴ Ibidem, p. 160.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem, p. 36.

³⁷ Șt. Laday, *Codul civil austriac în vigoare în Ardeal, completat cu legile și regulamentele modificatoare cuprinzând și jurisprudența*, vol. II, secțiunea I, Cluj, Editura Ministerului Justiției-Directoratul General Cluj, 1926, p. 119.

³⁸ G. Popu, *op. cit.*, vol. II, p. 198.

³⁹ Șt. Laday, în I. Tanoviceanu, *Tratat de drept și procedură penală*, vol. IV, 1926, p. 75.

⁴⁰ G. Popu, *op. cit.* p. 525.

⁴¹ Șt. Laday, *Cărțile funduare*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Cultura”, 1923, p. 23-24.

⁴² G. Popu, *op. cit.*, p. 1017.

⁴³ Ibidem, vol. I, p. 52.

⁴⁴ Șt. Laday, *Codul civil austriac în vigoare în Ardeal, completat cu legile și regulamentele modificatoare cuprinzând și jurisprudența*, vol. I, Cluj, Editura Ministerului Justiției-Directoratul General Cluj, 1924, p. 767

⁴⁵ G. Popu, *op. cit.*, p. 894.

⁴⁶ Șt. Laday, *op. cit.*, vol. II, secțiunea I, p. 268.

Subimpignorare subst. fem. (din prefixul **sub-** + **impignorare**). Subpignorare. *Escontentare în caz de subimpignorare.*⁴⁷

Subpign subst. neut. (din prefixul **sub-** + **pign**) Subamanet, subipotecă, subzalog. *Ca obiect de pign poate servi și însuși dreptul de pign, în care caz se constituie drept de subpign.*⁴⁸

Subpignoral,-ă adj. (din **subpign** + sufixul **-oral**) Care aparține unui subpign. *La dreptul de subpign obiect de escontentare ipotecară e pretensiunea ipotecară întreagă ce e grevată cu acel drept subpignoral.*⁴⁹

Subpignorare subst. fem. (din **subpign** + sufixul **-orare**) Dare a unui lucru în subpign. *Acela întru atâta devine subpign dacă acesta din urmă face pașii spre a i se preda lui, sau dacă subimpignorarea asupra dreptului de pign o introduce în cărțile publice.*⁵⁰

Subimpignoratar subst. masc. (din prefixul **sub-** + **pignoratar**) Creditor a cărui creanță este garantată cu un subpign. *Pignul rămâne vinculat pe seama subpignoratarului.*⁵¹

Subpignorativ,-ă adj. (din prefixul **sub-** + **pignorativ**) Referitor la subpign. *Creditorul subpignorativ..., ca al doilea creditor pignorativ..., numai cu intermedierea dreptului de pign dobândește drept.*⁵²

Subversa verb. tranz. (din **subvertere**) A încălca, a anula. *În astfel de cazuri, probarea morții se substituie legalmente prin aceea ca cel dispărut, dacă subversează condițiunile prescise, se poate declara pe cale judiciară mort.*⁵³ *Convențiunile...în cazul prezent nu subversează criteriile menționate.*⁵⁴

Subversant,-ă adj (din **subversa**) Care anulează sau retractează. *Dacă cauza de exheredare, altcum subversantă, nu e amintită în testament, se presupune că a iertat-o decedatul.*⁵⁵

Subversare subst. fem. (din **subversa**) Încălcare, anulare. *O astfel de explicare ar condiționa subversarea dreptului de preemțiune.*⁵⁶

Sucrescență subst. fem. (din **sucrescens,-ntis**) Creștere ulterioară. *Urcarea de valoare în sine nu se poate considera de avere separată, ci cea ...numai un așa favor real (avantagiu) represintă, care cu sucrescență aparține imobilului principal.*⁵⁷

Sucurge verb intrans. (din **succurro,-ere**) **1.** A ajuta. **2.** A contribui. *Contractantul favorizat a trebuit să sucurgă ... și din averea sa privată, din achizițiunea și câștigul său, și dacă da, cu ce valoare a sucurs el la acoperirea obligațiilor contractuale?*⁵⁸

Sucurs subst. neut. (din **succursus**) Contribuție, ajutor. *Acest sucurs anual, însă... încă tot nu exhauriază...valoarea întreagă a averii trasmise.*⁵⁹

Supraedificiu subst. neut. (din prefixul **supra-** + **aedificium**) Construcție realizată pe terenul altui proprietar. *Proprietatea se numește divizată atunci când același obiect are doi proprietari, din cari unul e proprietarul fondului sau al solului, iar celălalt e proprietarul supraedificiului.*⁶⁰

⁴⁷ G. Plopu, *op. cit.* p. 810.

⁴⁸ Ibidem, p. 778.

⁴⁹ Ibidem, p. 868.

⁵⁰ Ibidem, p. 778.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem, p. 779.

⁵³ Ibidem, vol. I, p. 114.

⁵⁴ Șt. Laday, *op. cit.*, vol. II, secțiunea II, p. 308.

⁵⁵ G. Plopu, *op. cit.*, p. 168.

⁵⁶ Șt. Laday, *op. cit.*, vol. II, secțiunea II, p. 347.

⁵⁷ G. Plopu, *op. cit.*, 97.

⁵⁸ Ibidem, p. 429.

⁵⁹ Ibidem, 430.

⁶⁰ Ibidem, vol. II, p. 328.

Supravivent subst. masc și fem., adj. (din **supravivens,-ntis**) Supraviețuitor. *Lăsământul aquisitar compete exclusiv soțului supravivent.*⁶¹ *Succesorii ei legali sau testamentari au drept de a pretinde restituirea, estradarea alaturei de la bărbatul supravivent.*⁶²

Susceput,-ă adj. (din **suscipere**) Aprobat, admis. *Convențiunile executabile susceptute de judecătorii și de alte autorități publice.*⁶³

Susta² verb tranz. (din **sustendere**) **1.** A susține, a ține în picioare **2.** A rămâne valabil.⁶⁴ *Acestă stare excepțională sustă în Ungaria până la anul 1861.*⁶⁵ *Față de eredele abdicant sau refuzant nu se pot aplica regulile de drept material ce sustau față de eredele nedemn.*⁶⁶

Sustant,-ă adj. (din **susta**²) Valabil. *Dacă dreptul și obligământul se unesc în o persoană se considera de sustante până când acele nu se șterg din cartea fonduală.*⁶⁷

Sustare subst. fem. (din **susta**²) **1.** Menținere. **2.** Valabilitate. *Sustarea relațiunei de matrimoniu nu împedecă pe soții conjugali ca fiecare dintre dânșii să dispună liber de obiectele ce urmează averea lor separată.*⁶⁸

Taxacțiune² subst. fem. (din **taxatio, -onis**) Evaluare, estimare.⁶⁹ *Nu pot intrelasa a accentua cu toată energia și rigorozitatea importanța decizivă a clasificării și taxațiunei (extimățiunei, prețuiri) pământurilor din hotar.*⁷⁰

Tega verb tranz. (din **tego,-ere**) A ascunde, a acoperi. *Curia...dă teren liber părții violate în porțiunea sa legitimă de a dovedi că numărarea prețului e numai o acțiune... executată spre a tega (acoperi) gratuitatea transacțiunii.*⁷¹

Terțialitate subst. fem. (din **terțialitas,-atis**) Treime. *Două terțialități din averea mea le testez soției mele, Silvia, iar o terțialitate nepoatei mele Lucia.*⁷²

Testamentifacție subst. fem. (din **testamenti factio**) Drept de a face testament sau de a fi instituit ca legatar într-un testament. *Deși decuiusul nu și-a putut conduce independent afacerile, totuși-nefiind alienat sau imbecil-avea testamentifacție activă.*⁷³

Testifica verb tranz. (din **testificari**) A atesta. *Înscrierea cesiunei în cartea funduală se poate efectua numai în baza unui astfel de document formal care în general testifică esistența bazei valabile de cesiune.*⁷⁴

Testificare subst. fem. (din **testifica**) Atestare. *Testamentul public e nevalid, deși notarul public, care încă a fost ascultat ca martor, adeverește testificarea indusă pe testamentul public luat de dânsul.*⁷⁵

Transferent,-ă subst. masc și fem. (din **transferens,-ntis**) Persoană care transmite drepturi, obligații etc. *Acela care a dobândit imobilul în baza unui astfel de contract este*

⁶¹ Șt. Laday, *op. cit.*, vol. II, secțiunea I, p. 16.

⁶² G. Plopu, *op. cit.*, vol. I, p. 30.

⁶³ Ibidem, vol. II, p. 850.

⁶⁴ MDA înregistrează omonimul **susta** ca variantă lexicală pentru **șuşcăi** cu etimologia sârbescul **šuškati**, definit „a fremăta, a foşni, a şopti, a şuşoti”.

⁶⁵ G. Plopu, *op. cit.*, p. 10.

⁶⁶ Șt. Laday, *op. cit.*, vol. II, secțiunea I, p. 57.

⁶⁷ G. Plopu, *op. cit.*, vol. II, p. 958.

⁶⁸ Ibidem, vol. I, p. 24.

⁶⁹ MDA înregistrează omonimul **taxațiune** ca variantă lexicală pentru cuvântul titlu **taxație** cu etimologie francezescul **taxation**, definit ca „aplicare a unei taxe”, „fixare a unei sume (ca taxă, impozit, preț)”.

⁷⁰ G. Plopu, *op. cit.*, vol. II, p. 994.

⁷¹ Ibidem, vol. I, p. 436.

⁷² Ibidem, p. 576.

⁷³ Șt. Laday, *op. cit.*, p. 77.

⁷⁴ G. Plopu, *op. cit.*, p. 901.

⁷⁵ Ibidem, *op. cit.*, vol. I, p. 843.

*obligat a tolera escontentarea datoriilor transferentului existente la data transferării, din imobilul transferat.*⁷⁶

Transtabula verb tranz. (din prefixul **trans-** + **tabula**) A transcrie un imobil dintr-o coală a cărții funciare în alta. *Intabulările de dinainte de 1848 s-au putut trastabula și atunci când suma a fost fixată în valută străină.*⁷⁷ *Rectificarea cărții fonduare o poate cere...și creditorul care a câștigat drept de pign pe posesiunea veche, și anume cu scopul că cu transformarea de o dată să se trastabuleze cu drept ipotecar și datoria intabulată.*⁷⁸

Transtabulare subst. fem. (din **transtabula**) Operațiune prin care un imobil este transcris dintr-o coală a cărții funciare în alta. *Dacă părțile, împreună cu transtabularea sarcinilor, urmează a fi adnotate unui corp de avere, care de asemenea este grevat, se cere acordul ambelor grupuri de creditori asupra ordinii de rang și raporturilor de drept față de corpul de avere mărot prin adnotare.*⁷⁹ *Oridinățiunea din 6 februarie 1858 despre transtabulările ipotecare însuinate după terminul de publicațiune.*⁸⁰

Urbarialist,-ă subst. masc., adj. (din **urbarialis**) **1.** s.m. Iobag, coproprietar al unei păduri, pășuni urbariale. *Bunurile urbariale erau în folosința iobagilor (urbarialiştilor) care plăteau anumite taxe în numerar sau în natură și prestau anumite servicii nobilului.*⁸¹ **2.** adj. Care aparține unui iobag coproprietar al unei păduri sau pășuni. *O familie urbarialistă ... nu a putut avea mai mult decât o sesiune urbarială de pământ extravilan și casă cu intravilan.*⁸²

Urgita² verb tranz. (din **urgeo,-ere**) A insista, a presa, a stăruii.⁸³ *Nu are importanță juridică acea împrejurare că cel autorizat la pretenziune... a urgitat pe cale privată escontentarea pretenziunii sale.*⁸⁴

Uzuctua verb tranz. (conform **uzusfructus**) A beneficia de un uzufruct. *Dacă barbatul nu a dispus, văduva uzuctuează întreg lăsământul, până i se restrânge judicialmente acest drept.*⁸⁵

Uzuctuant,-ă adj. (din **uzuctua**) Scris și: *uzuctuant*. Care beneficiază de un drept de uzufruct. *Dacă elesia uzuctuantă a cedat învețătorului seu folosința imobilului, pentru dauna ce provine din aceasta, elesia propriamente ca detentor e responsabilă.*⁸⁶

Uzuctuare subst. fem. (din **uzuctua**) Scris și: *uzuctuare*. Exploatare a dreptului de uzufruct. *Sub terminologia de alatură se înțelege orice avere... care avere sau cu ocaziunea măritagiului, sau mai târziu se predă spre uzuctuare și folosință bărbatului.*⁸⁷

Validabil,ă adj. (din **validita**, conform latinescului **validitas**) Validabil. *Acest principiu exclude teoria conform căreia pretențiunea de ereditare numai după terminarea procedurii lăsământare... devine validabilă.*⁸⁸

Vidual,-ă adj. (din **vidualis**) **1.** Referitor la văduvă. *Dacă văduva se mărită își pierde dreptul la întreținere viduală.*⁸⁹ **2.** (În sintagma *Drept ~*) Totalitatea normelor juridice care reglementează dreptul de întreținere al văduvei. *Instituțiunea dreptului vidual nu trebuie*

⁷⁶ Șt. Laday, *op. cit.*, vol. II, secțiunea II, p. 188.

⁷⁷ Ibidem, p. 619.

⁷⁸ G. Popu, *op. cit.*, vol. II, p. 619.

⁷⁹ Șt. Laday, *Cărțile fonduare*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Cultura”, 1923, p. 28.

⁸⁰ G. Popu, *op. cit.*, p. 1102.

⁸¹ Șt. Laday, *op. cit.*, vol. I, p. 733.

⁸² G. Popu, *op. cit.*, vol. I, p. 194.

⁸³ MDA înregistrează omonimul „**urgita**” ca variantă lexicală pentru urgenta.

⁸⁴ G. Popu, *op. cit.*, vol. II, p. 64.

⁸⁵ Ibidem, vol. I, p. 330.

⁸⁶ Ibidem, vol. II, p. 749.

⁸⁷ Ibidem, vol. I, p.30.

⁸⁸ Ibidem, p. 113.

⁸⁹ Șt. Laday, *op. cit.*, vol. II, secțiunea II, p. 464.

*confundată nici cu instituțiunea eredității conjugale, nici cu instituțiunea ereditării viduale.*⁹⁰

Vivent,-ă subst. masc și fem. și adj. (din **vivens,-ntis**) Viu. *Părinții încă vivenți ai iobagului decedat fără sămânță în bunurile avitice...au prioritate și față de consăngeni laterali și față de domnul de pământ.*⁹¹

Vulnerator subst. masc. (din **vulnerator,-oris**) Cel care rănește. *Ucigătorii și vulneratorii de frați și de consăngeni până inclusiv în gradul al patrulea.*⁹²

3. CONCLUZII

Desăvârșirea unirii Transilvaniei cu România, a presupus, alături de unificarea politică începută la 1 Decembrie 1918 și finalizată prin Tratatul de la Trانون din 4 iunie 1920, și înfăptuirea unificării legislative, proces care, în cazul legislației civile, s-a dovedit mult mai anevoios, încheiat la 1 octombrie 2011 odată cu punerea în aplicare a noului cod civil. În condițiile în care, după realizarea unității politice și administrative în primii 25 de ani în Transilvania au continuat să fie în vigoare vechile legislații civile maghiară și austriacă s-a simțit nevoia elaborării în limba română a unor lucrări de doctrină și jurisprudență care să permită tuturor juriștilor români-practicieni și teoreticieni-cunoașterea sistemului de drept aplicabil în Transilvania. Această misiune a revenit profesorilor de la Facultatea de Drept a primei universități românești din Transilvania, fondată la Cluj în anul 1919, și celor mai iscușiți jurisconșulți ardeleni, din rândul cărora s-au remarcat Georgiu Plopu și Ștefan Laday.

Cele 202 cuvinte excerptate din operele celor doi autori fac parte în general din limbajul juridic al juriștilor ardeleni din prima jumătate a secolului trecut. Dintre acestea, am putut identifica un număr de 27 de cuvinte și în lucrările altor juriști români, originari din Transilvania (Camil Negrea, Mircea Georgescu, Ioan Corjescu, Valeriu Șotropa) sau din alte regiuni ale României (George Plastara, Mihail Eliescu, Ștefan Longinescu, Matei B. Cantacuzino, Ioan Peretz, Dumitru Burghilea, Mircea Miclea). Aceste cuvinte sunt: *abnota*⁹³, *abnotare*⁹⁴, *abnotat*⁹⁵, *abzice*⁹⁶, *abzicere*⁹⁷, *achizit*⁹⁸, *acrescenți*⁹⁹, *acrește*¹⁰⁰, *amovare*¹⁰¹, *av*¹⁰², *avă*¹⁰³, *avitic*¹⁰⁴, *aviticitate*¹⁰⁵, *curand*¹⁰⁶, *erarial*¹⁰⁷, *indign*¹⁰⁸, *matriculant*¹⁰⁹,

⁹⁰ G. Plopu, *op. cit.*, p. 324.

⁹¹ *Ibidem*, p. 32.

⁹² *Ibidem*, p. 153.

⁹³ G. Plastara, *Curs de drept civil român*, vol II, București, Editura „Cartea Românească”, [1925-1928], p. 498; M. Georgescu, *Proprietatea agrară în dreptul tabular. Studiul de drept comparat cu referire specială la structura și funcțiunile dreptului agrar*, Cluj, Imprimeria Fondul Cărților Funduare, 1937, p. 189.

⁹⁴ G. Plastara, *op. cit.*, p. 483.

⁹⁵ M. Georgescu, *op. cit.*, p. 158.

⁹⁶ G. Plastara, *op. cit.*, vol. III, p. 296; I. Minea, L. T. Boga., *Cum se moșteniau moșiile în Țara Românească până la sfârșitul secolului al XVI? Contribuțiuni la istoria vechiului drept din Țara Românească*, vol. II, Iași, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1935, p. 8.

⁹⁷ G. Plastara, *Manual de drept internațional public*, București, Editura Librăriei Socec, 1927, p. 514

⁹⁸ G. Plastara, *Curs de drept civil român*, vol III, București, Editura „Cartea Românească”, [1925-1928], p. 10; M. Eliescu, *Moștenirea și devoluțiunea ei în dreptul Republicii Socialiste România*, București, Editura Academiei RSR, 1966, p. 51.

⁹⁹ M. B. Cantacuzino, *Elemente de drept civil*, București, Editura „Cartea Românească”, [1921], p. 372; S. G. Longinescu, *Elemente de drept roman*, vol. II, București, Tipografia Soc. Anonime „Curierul Judiciar”, 1929, p. 1007.

¹⁰⁰ G. Plastara, *op. cit.*, p. 590; M. Eliescu, *op. cit.*, p. 281.

¹⁰¹ C.G. Rătescu, I. Ionescu-Dolj, I. Gr. Periețeanu et al, *Codul penal Carol al II-lea adnotat*, Vol. III, Editura Librăriei SOCEC, 1937, p. 411.

¹⁰² G. Plastara, *op. cit.*, p. 279.

¹⁰³ *Ibidem*.

¹⁰⁴ *Ibidem*, p. 277; V. Șotropa, în Gh. Cronț, I. Floca, V. Al. Georgescu et al. *Istoria dreptului românesc*, vol. I, București, editura academiei RSR, 1980, p. 537.

*parentelă*¹¹⁰, *pign*¹¹¹, *plenipotențiat*¹¹², *proav*¹¹³, *proavă*¹¹⁴, *reemțiune*¹¹⁵, *sesional*¹¹⁶, *trastabulare*¹¹⁷, *urbarialist*¹¹⁸, *vidual*¹¹⁹.

Prin prezentarea celor 200 de cuvinte ce nu sunt incluse în niciun dicționar al limbii române, studiul nostru a urmărit să releve un material lexicografic util în egală măsură lingviștilor și juriștilor. Deși cele mai multe cuvinte pot fi incluse în categoria ardelenismelor ieșite din iuz, cunoașterea semnificației lor, se dovedește încă necesară în situația în care juriștii s-ar putea confrunța în prezent cu un litigiu ce ar avea ca obiect contestarea dreptului de proprietate și, respectiv, afirmarea unor drepturi succesoriale asupra unui imobil existent într-o localitate din Transilvania înainte de introducerea legislației civile românești. Într-o asemenea eventualitate pentru cunoașterea legislației maghiare sau, după caz, austriece, care ar putea fi invocată, inclusiv a jurisprudenței lămuritoare, lucrările iluștrilor juriști ardeleni Georgiu Plopu și Ștefan Laday rămân de referință iar consultarea lor se dovedește și astăzi necesară. Ca argument în acest sens menționăm o speță soluționată în anul 2015 de Curtea de Apel Oradea (decizia civilă nr. 401/11 decembrie 2015) în care chestiunile de drept invocate priveau Normele juridice provizorice ale dreptului privat ungar din 1861, Legea XX asupra tutelelor și curatelelor în vigoare în Ardeal din anul 1877, Legea XVI referitoare la condițiilor de formă ale testamentelor, donațiilor și pactelor succesoriale pentru cază de moarte în vigoare în Ardeal din 1876 și Legea XV din 1894 privitoare la procedura succesorală.¹²⁰

BIBLIOGRAPHY

B. Berceanu, Maria Dvoracek, D. Firoiu et al., *Istoria dreptului românesc*, vol. II, partea întâi, București, Editura Academiei RSR, 1984

D. Burghilea, *Drept funciar și cadastru român*, vol. I, Iași, Editura Moldova, 1995;

¹⁰⁵ G. Plastara, *op. cit., loc cit.*; V. Șotropa în O. Sachelarie, N. Stoicescu (coord.), *Instituții feudale din Țările Române*. Dicționar, București, Editura academiei RSR, 1988, p. 16; C. Negrea, *Dreptul civil al ținuturilor ardeleni în comparațiune cu dreptul civil român*, vol I, Cluj, Biroul de ziare și librărie Friedman, 1921, p. 154.

¹⁰⁶ Monitorul Oficial nr. 117 din 12 septembrie 1919, *apud* C. Hamngiu., *Codul General al României*, vol IX-X, Editura Librăriei Leon Alcalay, 1923, p. 194; *Codul Civil Austriac cuprinzând textul oficial, legile, nouellele și ordonanțele publicate pentru completarea și modificarea acestuia sau privitoare la materiile cuprinse în el, aplicabile unele în Bucovina, altele în Transilvania*, traducere de Ioan Corjescu, București, Imprimeria Statului, 1921, p. 533.

¹⁰⁷ B. Berceanu, Maria Dvoracek, D. Firoiu et al., *Istoria dreptului românesc*, vol. II, partea întâi, București, Editura Academiei RSR, 1984, p. 288.

¹⁰⁸ S.G. Longinescu, *op. cit.*, p., 912.

¹⁰⁹ C. Negrea, *Dreptul civil valabil în Ardeal, Bănat, Crișana și Maramureș cu note comparative asupra cod. civ. român. Vol. IV Raporturi juridice de familie. Succesiuni. Fascicula 1. Căsătoria. Efectele juridice ale căsătoriei*, Cluj, Editura autorului, 1930, p. 53.

¹¹⁰ G. Plastara, *op. cit.*, p. 71; S.G.Longinescu, *op. cit.*, p. 805.

¹¹¹ I. Peretz, *Curs de istoria dreptului român. Partea I. Originile dreptului român*, București, Editura Tip. Ziarului „Curierul Judiciar”, 1915, p. 185.

¹¹² Monitorul Oficial nr. 117/12 septembrie 1919, *apud* C. Hamangiu, *op. cit.*, p. 199.

¹¹³ G. Plastara, *op. cit.*, p. 279.

¹¹⁴ *Ibidem*.

¹¹⁵ M. Georgescu, *op. cit.*, p. 147.

¹¹⁶ *Ibidem*, p. 135.

¹¹⁷ D. Burghilea, *Drept funciar și cadastru român*, vol. I, Iași, Editura Moldova, 1995; M. Miclea, *Mic lexicon de cadastru și carte funciară*, București, Editura All Beck, 2000, p. 240.

¹¹⁸ Monitorul Oficial nr. 174/04 noiembrie 1921 *apud* C. Hamangiu, *op. cit.*, p. 767; Monitorul Oficial nr. 86/16 aprilie 1925, *apud* C. Hamangiu, *op. cit.*, vol. XI-XII, p. 849.

¹¹⁹ C. Negrea, *Dreptul civil al ținuturilor ardeleni în comparațiune cu dreptul civil român*, vol I, Cluj, Biroul de ziare și librărie Friedman, 1921, p. 150; G. Plastara, *op. cit.*, p. 264.

¹²⁰ <https://www.avocatura.com/speta/542738/anulare-act-curtea-de-apel-oradea.html>

M. B: Cantacuzino, Elemente de drept civil, București, Editura „Cartea Românească”, [1921]

Gh. Cronț, I. Floca, V. Al. Georgescu et al. Istoria dreptului românesc, vol. I, București, editura academei RSR, 1980

M. Eliescu, *Moștenirea și devoluțiunea ei în dreptul Republicii Socialiste România*, București, Editura Academiei RSR, 1966

M. Georgescu. , *Proprietatea agrară în dreptul tabular. Studiul de drept comparat cu referire specială la structura și funcțiunile dreptului agrar*, Cluj, Imprimeria Fondul Cărților Funduare, 1937

C. Hamangiu, *Codul general al României*, vol. IX-X, XI- XII, București, Editura Libăriei „Universala Alcalai, 1923-1926

Laday Ștefan, *Cărțile funduare*, Cluj, Institutul de Arte Grafice „Cultura”, 1923

Laday Ștefan, *Codul civil austriac în vigoare în Ardeal completat cu legile și regulamentele modificatoare cuprinzând și jurisprudență*, vol. I, Cluj, Editura Ministerului Justiției-Directoratul General Cluj, 1924, Vol II, secțiunea I și secțiunea II, Cluj, Editura Curții de Apel Cluj, 1926

S. G. Longinescu, *Elemente de drept roman*, vol. II, București, Tipografia Soc. Anonime „Curierul Judiciar”, 1929

M. Miclea, *Mic lexicon de cadastru și carte funciară*, București, Editura All Beck, 2000

I. Minea, L. T. Boga., *Cum se moșteniau moșiile în Țara Românească până la sfârșitul secolului al XVI? Contribuțiuni la istoria vechiului drept din Țara Românească*, vol. II, Iași, Institutul de Arte Grafice „Presa Bună”, 1935

C. Negrea, *Dreptul civil al ținuturilor ardelenene în comparațiune cu dreptul civil român*, vol I, Cluj, Biroul de ziare și librărie Friedman, 1921, p. 154

C. Negrea, *Dreptul civil valabil în Ardeal, Bănat, Crișana și Maramureș cu note comparative asupra cod. civ. român. Vol. IV Raporturi juridice de familie. Succesiuni. Fascicula I. Căsătoria. Efectele juridice ale căsătoriei*, Cluj, Editura autorului, 1930

I. Peretz, *Curs de istoria dreptului român. Partea I. Originile dreptului român*, București, Editura Tip. Ziarului „Curierul Judiciar”, 1915

G. Plastara, *Curs de drept civil român*, vol II- III, București, Editura „Cartea Românească”, [1925-1928]

G. Plastara, *Manual de drept internațional public*, București, Editura Librăriei Socec. , 1927

Plopu Georgiu, *Părți alese din dreptul privat ungar. I Dreptul familiar material. II Dreptul ereditar*, Tipografia Cărților Funduare, Cluj, 1923

Plopu Georgiu, *Părți alese din dreptul privat ungar*, Tomul I, I Partea general. II Dreptul real, Oradea Mare, Tipografia Ateneul, 1929

C.G.Rătescu, I. Ionescu-Dolj, I. Gr. Periețeanu et al, *Codul penal Carol al II-lea adnotat*, Vol. III, Editura Librăriei SOCEC, 1937

O. Sachelarie, N. Stoicescu (coord.), *Instituții feudale din Țările Române. Dicționar*, București, Editura academei RSR, 1988

I. Tanoviceanu, *Tratat de drept și procedură penală*, Edițiunea a II-a a cursului de drept și procedură penală revăzut și completat, volumul IV, București, Tip. „Curierul judiciar, 1926.

****Codul Civil Austriac cuprinzând textul oficial, legile, novellele și ordonanțele publicate pentru completarea și modificarea acestuia sau privitoare la materiile cuprinse în el, aplicabile unele în Bucovina, altele în Transilvania*, traducere de Ioan Corjescu, București, Imprimeria Statului, 1921

****Mic Dicționar Academic. A-M_E*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010

****Mic Dicționar Academic. M_I-Z*, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2010